

HUMOR A POLITICKÉ DIVADLO

Viliam Klimáček

Divná doba

Zrejme žiadna generácia počas ostatných sto rokov nemôže presvedčivo vyhlásiť, že sa narodila do skvelej doby. Isto, tu i tam boli časové okná, keď sa dalo pokojne žiť, no nebol to celosvetový fenomén. Len čo sa upokojila Európa, rozbil sa Blízky východ, a len čo Rusko spomalilo svoj medvedí tanec, roztočila sa Afrika.

Divnou dobou nazývam ostatných sto rokov ľudstva – a to sa obzerám len po rok 1921, vynechajúc Veľkú vojnu, neskôr nazvanú prvá svetová, lebo v tom roku sa narodil môj otec. Storočie Divnej doby chápem ako čosi osobné, čo určilo moju budúcnosť i autorský záber.

Na svet som prišiel v roku svetovej výstavy EXPO 58 v Bruseli a jej chrómom sa ligotajúce *Atómium*, 165 miliardukrát zväčšená bunka kryštalickej mriežky železa, ma dodnes fascinuje svojou eleganciou. Život som prežil v štyroch krajinách a pritom som sa, nerátajúc krátke výlety po svete, nepohol z miesta. Československá republika, v ktorej som sa narodil, sa zmenila na Československú socialistickú republiku, potom na Českú a Slovenskú Federatívnu Republiku a nakoniec na Slovenskú republiku. Moja stará mama chodila do školy ešte v Rakúsko-Uhorsku a moji rodičia zažili aj Prvú republiku či Slovenský štát.

Čeština

Moja prvá česká hra – napísal som dve – sa volá *Láska jest chemie (Od Mendělejeva k pervitinu)*.⁹ Je bežným štandardom súčasných autorov prechádzať do viacerých jazykov. V našich končinách je to angličtina, trochu som ju použil v *Mojmírovi II.* a inde, no radšej mám poľštinu (ako v hre *Mária Sabína*)¹⁰ alebo češtinu. Tá je jediným jazykom, ktorý ovládam natoľko, že som si v ňom trúfol napísať celú hru. Má to logiku, *Láska jest chemie* je o divných dejinách divnej krajiny zvanej Československo.

Prvé dejstvo je poctou Čapkovej hre *Zo života hmyzu*, druhé Fričovým filmovým komédiám a tretie schematickej satire z päťdesiatych rokov *Parta brusiče Karhana*. V mojom variante pracujúci vyvíjajú na počesť Josifa Vissarionoviča zliatinu mieru STaLiNiC (chemicky úplný nezmysel) zo síry, tantalu, lítia, niklu a uhlíka, ale miesto nej náhodou objavia silon. Starý robotník Karhan má chuť sa na silone obesiť, keď pochopí, že sľubované zajtrajšky nie sú také krásne, ako preklínané včerajšky:

„Mladí, mladí, furt jenom mladí! Tleskáte mladým, no počkejte, až to jednou poserou! Všechno zlé se jen na nás hází, odcházející generaci otců! Jste moudří a bezchybní, neb jste ještě nestáli v ohni rozhodování! Vy jste vjeli do hotového, nemajíce příležitostí zhřešit, jen počkejte času, stejně to jednou poserete jako my! Jednou se budete muset rozhodovat mezi dvěma zly! Pak vám nezůstane nic jiného, než se čelem postavit před svá vlastní děcka a vřískat jako já, vy dědkové časů budoucích! A co na to řeknou ty vaše neposkvrněné děti?

DRÁMA POLITIKY A POLITICKÁ DRÁMA PODĽA VILIAMA KLIMÁČKA

Juraj Šebesta

Deväť hier o slobode tvorí výraznú skupinu v dramatickom diele Viliama Klimáčka z posledných zhruba pätnástich rokov, počas ktorých autorov záujem o politické divadlo silnie. Klimáček je vždy aktuálny a vo svojich politických hrách, či už zasadených do súčasnosti, alebo do vzdialenej minulosti, až bolestivo naliehavý.¹

Uplynulých sto rokov nazýva divnou či šialenou dobou, v širších, celosvetových súvislostiach. No osobitne ho zaujíma naša verzia – slovenská, československá či stredo-európska. Citlivo vníma, ako nevyriešené problémy z minulosti ovplyvňujú prítomnosť, ako sa nám stále nedarí ujasniť si vzťah k vlastnej histórii a tým ani našu národnú identitu.

Klimáčkovi slúži ku cti, že reaguje humorom, najčastejšie formou grotesky a satiry. Akoby si divná doba sama pýtala takýto svoj umelecký obraz. Povedané slovami Jany Wild: „Klimáček je ozaj bravúrnny v tom, ako vie vystihnúť žánrové polohy pre krehkú tému, ako ju vie oslobodzujúcim smiechom detabuizovať, a pritom ju nezosmiešniť a ponechať jej vážnosť.“²